

**ПАВЛО ГУНЬКА В АВТОРСЬКОМУ ПРОЕКТІ
УКРАЇНЬСЬКОЇ «МИСТЕЦЬКОЇ ПІСНІ»
«ШЕВЧЕНКО І ШЕКСПІР»**

З перших звуків репетиції нової концертної програми українсько-британського вокаліста Павла Гуньки, яка відбулася у Мюнхені 22 квітня 2016 і буде презентована 5 червня у Києві і 9-го у Львові, мою увагою заволоділа виключна увага до слова, унікальна дикція, особлива техніка ведення широкої кантилени на безперервному диханні. Подальший процес роботи Павла з концертмейстером Річардом Вайлдсом захопив унікальними ідеями творчої особистості, артиста, професіонала екстракласу, одного з найкращих майстрів «феномену української музичної мови» (визначення Олександра Козаренка).

Яскраве виконання українських «мистецьких пісень» (термін Павла Гуньки) переконувало стилістично, було виразно театралізовано, не дозволяло пропустити жодної деталі. Новизна, з якою Павло Гунька підійшов до інтерпретації вокальної творчості українських класиків, а також сучасного українського композитора Олександра Яковчука, викликала нестримне бажання зазирнути у творчу лабораторію співака і детальніше розпитати його про новий проект, підготований спеціально для концертів в Україні.

* * *

- *Концертна програма української «мистецької пісні», яку Ви незабаром представите на концертах у Києві і у Львові – Ваш перший проект в Україні?*
- Так, це перший проект. Мене вже раніше запрошували, але я завжди зайнятий в опері, в мене розписаний графік виступів по всьому світі. Для здійснення українського проекту спеціально звільнив собі час. Щоб підготувати таку поважну програму (півтори години співу), я звільнив на три місяці вільний час від опери. Прагну показати усьому світові твори, якими Україна може гордитися, і маю для цього можливості.
- *Кому належить ідея проведення тематичного концерту «Шевченко–Шекспір»? Хто був ініціатором проекту?*
- Це моя ідея. Вона визрівала довго і остаточно визначилася три роки тому. Я мав співати у Нью-Йорку, у Бостоні при Гарвардському університеті, у Торонто й Едмонтоні. Це був 2011 рік, наближувався 200-річний ювілей від дня народження Тараса Шевченка, і я вирішив відібрати вокальні твори на його поезії.
- *Саме з тих творів, які вже були записані на авторських компакт-дисках від Вашого проекту Ukrainian Art Song?*
- Тоді ще не всі ті твори були записані, тепер записано більше зразків. Але у концерті прозвучать твори, які ще не виконувалися в Україні. Перший відділ концерту відкриває дума про невольника *У неділю вранці рано* Миколи Лисенка. Це фантастичний твір, чиста опера, колосальна декламація! Через цю думу в мене народилася ціла концепція концерту. Я хочу донести світові моє відчуття українського генія Шевченка. Я українець, але, водночас, британець.

– Тому й виникла ідея поєднати твори на поезії Шевченка і Шекспіра в одному концерті?

– Насправді ця ідея виникла пізніше. Спочатку я замовив вокальний твір українському композитору Олександрю Яковчуку, ще не маючи конкретної ідеї. Я висловив лише побажання композиторові, щоб музика була створена на вірші неукраїнських поетів. Це були 2008–2009 роки. Але я був щасливо здивований, що композитор обрав саме Шекспіра. Можливо я щось висловив несвідомо? Можливо пригадав, що живу біля Стратфорд-на-Ейвоні? З впевненістю можу зараз сказати тільки одне: Богу дякувати, що Олександр обрав сонети Шекспіра, маємо тепер українсько-британський раритет, дуже важливий для презентації української «мистецької пісні» у світовому контексті. Це була унікальна ідея. Пізніше ноти «12 сонетів Шекспіра» вийшли друком у видавництві «The Etobicoke Music Festival» (Toronto, Canada).

– Можливо підсвідомо Ви дуже хотіли, щоб саме так сталося або композитор на ментальному рівні відчув Ваш імпульс...

– Очевидно (сміється). Адже коли я готував концерти для Нью-Йорку, Бостону, Торонто, Едмонтону, мені було досить легко визначитися з програмою. Потім пройшов деякий час, і мене запросили до Києва. Проте не подумайте, що я спеціально планував концерт у Києві на 2016 рік, коли весь світ відзначає 400-річницю з дня смерті Шекспіра. Це абсолютна випадковість.

– Але я все таки починаю підозрювати, що репетиції у Мюнхені Ви саме так і планували. Адже завтра 23.4.2016 – день смерті Шекспіра...

– (Сміється) Ви собі не уявляєте, скільки в мене в житті таких випадковостей, які пізніше усвідомлюються не інакше як закономірне явище. Дуже часто таке буває, рази три-чотири на рік!

– Як диво і божественне благословення.

– Так, Ляриса (дружина Павла) мені часто так і каже: ми до того не готувалися, але яке диво, що так все чудово вийшло. Я щасливий, що концертна подія в Україні відбудеться саме у рік Шекспіра!

Під час репетиції твору
«12 сонетів Шекспіра»:

Павло Гунька,
Надія та Олександр
Яковчук

– Мені здається, цей енергетичний знак став наслідком Ваших ідей і багаторічної праці з проектом *Ukrainian Art Song*. Колосальний об'єм Вашої діяльності вийшов тепер на рівень україно-британської культурної кооперації.

– Втілити у життя цю ідею дуже допомагають канадці, зокрема, Українсько-канадське товариство любителів класики, включаючи організаційні питання, фінансування тощо. До речі, до концерту готується видання гарного буклету, який мають отримати всі слухачі. В буклеті зібрана вся необхідна інформація, а також тексти пісень, що будуть виконуватися. Не потрібно ніякої ведучої. Зал залишається освітленим, тексти можна продивлятися не тільки у перерві, а й під час концерту. Буклет публікується двома мовами – українською і англійською. Публіка мусить орієнтуватися в текстах, щоб краще сприймати музику «мистецьких пісень».

– Отже, Ви пропонуєте форму проведення концерту як на Заході.

– Так, я хочу активізувати публіку, досягти атмосфери взаєморозуміння. Слухачі мають бути присутніми на концерті активно, що означає брати участь у події. А це вимагає підготовки. У першу чергу – знання текстів, змісту поезій. Це необхідно для розуміння моєї інтерпретації творів. На Заході, як правило, всі тексти (включаючи оперні лібрето) друкуються у програмах, але теж не завжди. Я виступаю проти такої практики. Без розуміння слова мелодія сприймається поверхово. Подача тексту дуже сильно впливає на інтонування і на сприйняття концерту слухачами.

Антологія української «мистецької пісні» – компакт-диски проекту *Ukrainian Art Song* (Канада).

– Під час репетиції я відкрила для себе нові грані Вашої особистості (крім тих, з якими знайома з досвіду оперної практики). Ви прекрасний і прославлений у всьому світі оперний вокаліст і актор. Сьогодні Ви показали себе як справжній майстер інтонованого українського слова, унікального інтерпретатора української вокальної творчості, разом з тим, фундатора нового терміну «мистецької пісні».

– Дякую, це завжди було моєю мрією. А взагалі я маю чотири мрії, які я поступово здійснюю. Три мрії здійснюються через проект *Ukrainian Art Song* – передати мій професійний досвід у записах на компакт-диски повної Антології української «мистецької пісні», зробити світову бібліотеку на нашому сайті (www.ukrainianartsong.ca)

що включатиме повне зібрання нотних джерел, працювати зі студентами, щоб далі передавати свій досвід. Четверта мрія, що стоїть вже за межами проекту, – відкрити у навчальному закладі десь у світі кафедру української «мистецької пісні», яку я би очолював.

– *Під час прослуховування Вашої нової концертної програми мені здавалося, що я потрапила майже на оперу, настільки захоплює Ваша сценічна гра. Така театралізація виконання «мистецьких пісень» розкриває амплуа майстра оперного жанру?*

– Інакше і бути не може. Але я все життя займаюся оперою і українською «мистецькою піснею» паралельно, тому гостро відчуваю взаємозв'язок між ними. Важливим для мене є показати слухачам, яку силу і ще до кінця не розкриті багатство має українська «мистецька пісня». Її значення не менше за оперу. Опера – то пісня, пісня – то опера. Згадаю слова моїх оперних колег, які записують зі мною «мистецькі пісні» (вони не є українськими співаками): «...Чому ж я не знаю про ці прекрасні пісні! Вони належать світовій сцені!» Українську мистецьку пісню я розумію як музичну драму, навіть якщо вона компримована в часі. Як і до опери, до концертів мають готуватися не тільки музиканти, а й слухачі. Для цього потрібно знання змісту. Якщо слухач сприймає тільки гарну мелодію, не зважає на тексти, драму він не відчує. Я сам себе неодноразово уводжу в уявну ситуацію драми за допомогою текстів. Знаєте чим я займаюся у метро? Мені завжди у метро стає нудно, і я записую в зошит тексти. Я завжди маю при собі мій зошит (показує сторінки, розписані від руки гарним почерком). Головним є не те, що я так краще запам'ятовую тексти (я пишу напам'ять), а те, що я щоразу створюю для себе цю ситуацію...

– *... з якої народжується конфлікт і починає розкручуватися драма. Очевидно, ви не тільки пишете, а і вимовляєте «про себе» тексти. Впливає така ментальна артикуляція текстів на Ваше трактування пісні?*

– Уявіть собі, що я записую ті самі тексти багато разів! Поступово я помічаю, як ми наближуємося один до одного, тексти ніби ростуть, збагачуються змістовно, образно, фонічно. Результати я бачу під час репетицій. Коли я співаю ті ж самі тексти, помічаю, як міняється моє ставлення до вимови, дихання, динаміки, акцентів, кульмінацій, спадів. Від цього співати стає набагато легше, доводиться менше співати, ніж вимовляти, віщати, кольорувати, шліфувати інтонаційні деталі. Що найцікавіше – на другий день моя інтерпретація знову змінюється. Весь час виникають нові ідеї, поки не виявлю, що ця пісня справжній шедевр!

– *Ваш процес роботи з творами перегукується з давньою західною традицією григоріанського співу. Віденський професор Кайнцибауер, який пару років тому читав лекції в Українському католицькому університеті (я була перекладачем) пояснював сутність давнього літургійного співу подібним чином: «Григоріанський спів є не стільки музикою, як ми її розуміємо, скільки мистецтвом мовлення; фігурально висловлюючись, ніби мовним тілом тексту, що озвучує слово, при цьому прагне бути не гарним, а справжнім». Отже, у професійній музиці теж «Спочатку було Слово».*

– Абсолютно! Концепція концерту народилася в мене також зі слова Шевченка, а конкретно, з думи про невольника з лисенківської серії *Музики до «Кобзаря»*. Микола Лисенко геніально відтворив текст Шевченка. Як британець, я можливо інакше інтерпретую думу, і мій підхід до інтонації вирізняється! Для мене *У неділю вранці рано* – надзвичайно драматичний твір, один з моїх улюблених, в якому концентрація внутрішньої напруги нагадує мені монолог Яго з «Отелло» Верді. Дума відкриває концерт як історичне введення – сказання про битву з турками і отримує подальший розвиток у наступній пісні Якова Степового *За думою дума роєм вилітає*. Ідея поєднати ці дві пісні циклічно не випадкова. Для мене – це єдина сцена. У другій пісні йдеться про гордість козаків, їх зухвалу, нічим не обґрунтовану впевненість у перемозі. Але турки їх розбили, і козак думає й не розуміє, чому так сталося, що пішло шкереберть. У цій пісні козак воює не з ворогом, а з самим собою. Вдумайтеся у фразу *«За думою дума роєм вилітає, одна давить серце, друга роздирає...»* – яка зосередженість емоційної напруги. Для мене це пісня-реакція на історичну подію, про яку ми дізнаємося з думи про невольника (*дивимось ноти*).

– Так, тут не просто рефлексія самотності, а безвихідь. Мова козака – це низка запитань: *«І кому ж її покажу я, і хто тую мову привітає, угадає велике слово?»*, або далі – *«а що вродить з того плачу?»* Непочуте слово, невиважена дія, і як результат – *«Всі оглухли, похилились в кайданах... Байдуже...»*. Яке продовження чекає слухачів далі.

– Після історичного міні-циклу я знову тематично об'єднав наступні три пісні. На перший погляд тема може здаватися «про любов». Перша пісня *Якби зустрілися ми знову*. Центральна пісня – *Серенада* (спів Яреми з поеми «Гайдамаки»). Третя пісня про косаря *Понад полем іде*. Щоб допомогти зрозуміти зміст пісень Річарду (він не знає української мови), я сказав: уяви собі, що ця історія про Дон Жуана. Для мене це людина, яка зневажає людство. З цієї точки зору абсолютно по-іншому сприймається характер першої пісні. Він легковажно запитує жінку: *«Якби зустрілися ми знову, чи ти б злякалася, чи ні?»* Я тут посміхаюся. Я відчуваю і репрезентую у співі неглибокі, нечесні почуття.

У *Серенаді* йдеться про любов на одну ніч, ніч перед битвою, ніч перед смертю. Насправді йдеться не про любов. Він каже, заграючи до дівчини: *«Вийди голубко, та поворкуєм»*. А з яким азартом Лисенко інтонує наступну фразу (*дивимось ноти, Павло співає фрагмент «Виглянь же пташко, моє...»*)! Я тут дуже злощуся і передаю зовсім інший колір почуття – нетерплячість, настирливість, давай, хутко виходь на долину, щоб я тебе не чекав... Він хоче розважитися, на мить забути, адже знає, що скоро помре. З цієї точки зору і пісня про косаря зазнає колосальної зміни. Як я інтерпретую цю пісню? Косарю Бог дав роботу: ходи, коси, збирай трупи. Косар ходить по землі і радіє, що його праця успішна, що він назбирав такий багатий врожай, і від цього стає ще більш задоволений і тріумфує.

– *Прямо Полководець Мусоргського з Пісень і танців смерті!*

– Так, Ви звичайно знаєте, що Косар – це смерть. Але це зовсім не сумна пісня. Її сенс – свято. Цю пісню не виконують, як хотів Шевченко, широко, ніби стоїш над полем, гордий своєю працею. Я не просто тут співаю, а граю на сцені образ

Смерті-Косаря. З Річардом ми вирішили, що Косар – це Дон Жуан після смерті. Він помер і покараний за гріхи.

– Дуже цікаво. Я ще не зустрічалася з репрезентацією образу Дон Жуан/Косар. Він не є обтяжений такою роботою? Він же був таким життєлюбним! Ви кажете, справа збирати трупи його задовольняє? Бог його так наказав? Як невинного грішника?

– То ж це завжди була його робота! Дон Жуан руйнував долі людей на землі, коли жив, а після смерті продовжує збирати померлих людей – зруйновані долі. Йому полишилася та сама справа. Це, так би мовити, його професія.

– Ваша ідея концерту «мистецьких пісень» як циклічної композиції насичена яскравими ознаками оперної драматургії. Ви запропонували своєрідну міні-оперу про українського Дон-Жуана і нагадали про «Дон Жуан з Коломиї» - балет Олександра Козаренка, створеного за мотивами однойменної повісті народженого у Львові Леопольда фон Захер Мазоха.

– Дуже цікаво! Взагалі, я працюю над оперними партіями так само, як і над піснями - надаю першочергового значення текстам. В мене завжди багато текстів в голові, я люблю їх упорядковувати, шукати смислові паралелі і сценічно інтерпретувати свої ідеї. Інакше неможливо. Недостатньо знати тексти напам'ять. Треба мати власну концепцію.

– Як завершується Ваш цикл? Судячи з двох останніх пісень «Минають дні», вказаних у програмі – це філософська розв'язка драми?

– Так, це ідея – завершити перший відділ концерту піснями з однаковою назвою, але різними текстами – *Минають дні* Стефанії Туркевич і Миколи Лисенка.

– Завершити цикл, представивши різні точки зору на плинність життя?

– Абсолютно, адже пісні, що представляють різні шевченківські тексти з третьої частини «Кобзаря», суттєво різняться і за емоційним настроєм. Але я їх виконую як один твір. Річард не робить паузи між піснями, щоб не дати публіці аплодувати. Пісню Лисенка я сприймаю як цілу рапсодію. Пісня Туркевич більш інтимно відтворює осінь. Це дуже песимістична річ, заспокоєння й примирення чується лише в останньому акорді.

– Проте, при співставленні з Лисенком ця пісня стилістично надзвичайно інноваційна, дисонуюча, політональна. Ви знаєте, що унікальну особистість Стефанії Туркевич (Лукіянович, Лісовської) - першої жінки-композитора українського авангарду, доктора філософії, учениці Василя Барвінського, Хибінського, Арнольда Шенберга - підняла із забуття Стефанія Павлишин, видавши у 2004 році монографію. Другий відділ концерту логічно представляє розвиток «мистецької пісні» у творчості сучасного українського композитора Володимира Яковчука.

– Хочу сказати, що цикл «12 сонетів Шекспіра» дався мені не легко і, в першу чергу, через тексти. О. Тарнавський перекладав Шекспіра на чудову поетичну українську мову. Але для мене складно відкладався у пам'яті синтаксис, лексика, фонізм мови, інтонаційні нюанси. Шевченко мені близький і зрозумілий відразу,

поезія Лесі Українки вже більше модернізована. Переклад Тарнавського надзвичайно виразний, але дуже складний стилістично і коштував мені багато годин праці. Мусив інколи навіть звертатися до словника. Адже українська мова – це моя друга рідна мова, а спілкуюся я більше англійською. Зверніть увагу на перший сонет (*відкриваємо ноти*).

– *Які мелодійні метафори: «не з зір зриваю я думок твоїх стебло» або «...я до свідку набув з очей твоїх, мов з вічних зір вичитує знання»! Очевидно, складність полягала для Вас зрозуміти і переосмислити цю метафоричність. А до кого звертається тут Шекспір?*

– Не тільки у цьому сонеті, а і у всіх інших з цього циклу Шекспір прославляє любов до чоловіка.

– *Я читала публікації різних, на мій погляд, спекулятивних науково-популярних дискусій про те, що під псевдонімом «Шекспір» творила жінка.*

– Про це не знаю, але читав, що Шекспір був людиною бісексуальної орієнтації.

– *Поділіться Вашими враженнями щодо змісту цих сонетів Шекспіра. Як відбувався творчий процес?*

– На репетиціях сонетів завжди була присутня Надя, дружина Яковчука, прекрасна піаністка. Вона мені надзвичайно допомогла, щось підказала, порадила, але Олександр ніколи не втручався в процес моєї роботи, як і я у його композицію. Як я вже казав, написати музику на сонети Шекспіра – це його ідея. Взагалі всі ідеї - від вибору текстів, стилю, інтонаційних знахідок до драматургії циклу (адже Ви помітили, що використовуються і лейтмотиви) – це оригінальні ідеї композитора. Моя справа - виконання сонетів і інтерпретація твору. Олександр так мені й казав: я тобі віддаю твір, тепер це твій плід, твоє дитя.

– *Ваша інтерпретація сонетів також дуже сценічна і насичена яскравими образами. Запам'ятовується динаміка Ваших жестів, поглядів, міміки від самозаглиблення і туги, від злоби, іронії і ненависті до просвітлення і заспокоєння. Ваш концерт мені хотілося б назвати театром української «мистецької пісні». Якщо спочатку було слово, то потім був театр?*

– Ви вірно відчули корінь і етос моєї праці. Бравіссімо! Я співаю як музикант-актор. Важливо до цього додати, що я хочу залучити до співпраці музикантів не-українців. Для них ця музика невідома, їх виконання позбавлене виконавських штампів. Мій концертмейстер Річард Уайлдс не тільки піаніст, а й композитор, аранжувальник, титулований німецькими преміями. Я навмисне не пояснював йому свою концепцію, і не хотів, щоб він над нею надто замислився. Для мене важливим було безпосереднє музичне сприйняття української «мистецької пісні» з досвіду європейця. Я хотів, щоб наша музика, інтерпретована іноземцями, розкрилася у поєднанні нових оригінальних ідей. І дійсно, це дало свої результати. У процесі роботи і з піснями на поезії Шевченка, і з сонетами Шекспіра він звертав мою увагу на оригінальні мелодичні звороти, гармонічні та артикуляційні знахідки. Ми часто дискутували і обмінювалися думками.

- Так, і сьогодні мені було дуже цікаво бути під час репетиції свідком того, як Ви шліфуєте окремі фрагменти.
- Річард якось виловив думку, що найкращими співаками концертів є оперні співаки, бо вони вміють крізь деталі бачити явище цілком, вміють мислити масштабно. Концерт ніколи не розпадається на окремі пісні, якщо вони поєднані єдиною драматургією, ідеєю, спільним концептом. Невірний підхід до концерту, коли співак обирає одну, другу, третю пісню, тому що вона йому подобається. Я перш за все думаю, що і як я хочу сказати цією піснею, який образ прагну створити.
- У Вашому виконанні «12 сонетів Шекспіра» я могла слідкувати не тільки за чіткою драматургічною лінією, а й за переплетенням різних ліній. В якийсь момент я подумала «це геніально!» (дивимося ноти). У шостому сонеті несподівано відбувається сильний емоційний і стилістичний зрив після неоромантичних хвиль широкого мелодичного розгортання, що пізніше виявляється лейтмотивним і нагадує про себе у різних сонетах (ще я давалася подиву, як органічно Ви тримаєте на одному диханні ці нескінченні здійснення та сходження). Катастрофа застає зненацька. Ви неперевершено відтворили образ збочення свідомості. Мурашки забігали по спині, коли Ви артикулювали всім своїм єством «У голову мою заходять гості...», «Самоцвітів зблиск у темній ночі цю ніч страшно перемінив в нову...».
- Так, цей сонет неперевершений. Герой шаленіє, втрачає психічну опору, стає божевільним. В нотах після завершення цього сонету я написав Річардові позначку «пити воду». Я мушу взяти коротку паузу, а він грає далі. Що стосується стилістичних змін, то саме так я знаю і розумію композиції Олександра Яковчука. Здається, він веде Вас традиційним шляхом, але таким чином, що Ви навіть не помічаєте, що опинилися зовсім не там, де очікували.
- Після божевілля героя, коли ніби досягнута точка неповернення, конфлікт підсилюється у сьомому сонеті через введення жанрової пародії. Як Ви змістовно потрактували, наступний розвиток подій? Про що тут йдеться, про любов, зраду, розчарування, смерть - типовий проблемний вузол вокальних циклічних композицій романтиків? Але що вносить композитор нового? Наприклад, у сьомому сонеті для мене очевидний оксюморон. Текст сприймається як сповідь («Коли прибитий долею й людьми, оплакую самотньо мій талант»), проте композитор 'одягає' сенс слів у легковажну жанрову танцювальність. І остання хроматична фраза вистрибцем «Твого кохання спомин як Едем, я стан свій не заміню з королем» видає іронію, блюзнірство, нагадуючи постать Ріголетто. Мені здається, композитор приховав у своєму циклі ще багато іншого сенсу, над яким треба думати. Очевидно завдяки Вашому виконанню, я помітила, наприклад, у кожній пісні інтонаційне виділення ключових слів. Ви так виразно інтонуйте ці слова, що неможливо пропустити повз увагу? Наприклад, «провіщувати», «думки», «очі», «краса», після шостого сонету настрої змінюється, наголошуються «ніч», «темрява», «неспокій», «зло», «злість». Запам'яталася і ціла фраза – «повзає хробацтво по бруньках».

– Отже Ви помітили, що ключовим слово ніде не є «любов»? Тобто слово «любов» зустрічається, але воно по-іншому колороване. На початку циклу – це любов до краси юності, яка є миттю, потім до творчості, до натхнення, яке дає любов. У восьмому сонеті, в якому поет радить зрадникові зберегти пісні («збережи їх не за зграбність рим, а за любов, що вкладена у них»), зверніть увагу на таку фразу: «в ненависті його любові рад». Настрій драматизується, герой переживає біль і розчарування: «цю допомогу я *тобі* даю, *тому* хто крав у мене, злодію» (дев'ятий Сонет).

– *Проте у десятому сонеті настає просвітлення, тема звучить спокійно, піднесено, як гімн радості, хоч і затамованої розчаруванням. Як Ви трактуєте підсумок драми?*

– Десятий сонет звучить дуже філософічно. Це мій улюблений сонет. Герой прагне всепрощення, видається задоволеним. Музика насичена позитивним настроєм, конфлікт вичерпано, залишається лише спогад, але ніби досягнутий з гори («Як літній батько рад від насолоди, що бачить сина юного діла»). У цих словах і мудрість, і відголосок пережитих драм, і заспокоєння. Як мудро сказано у Шекспіра: «*Що краще, хай залишиться тобі і це бажання радість шле мені*». Прекрасний текст: «я в твоїх достатках на увазі, у твоїй славі *часткою* живу». В одинадцятому сонеті знову емоції вибухають. Інтонаційно я наголошую і відтворюю тут слова «біль», «злість», «ненависть». Мені важливо донести вершину страждання героя, озвучити її у його драматичних апеляціях на межі ненависті, засудження і благородства. (*Павло показує фрагменти по нотах*). Зверніть увагу, як критично висловлюється поет: «Візьми, мій любий, всі мої кохання, що матимеш ти більше, ніж ти мав?». Він прощає коханого – «Твої гріхи я хочу оправдати», «Мій злодій, прощу тобі цю крадіжку», але при цьому знову рефлексує, засуджує і страждає – «Хаплива світлосте, все зло в тобі, мене вбий злістю, врагом не роби!».

– *Цей сонет геніально вирішений також у стильовому плані. На мою думку, тут відбувається стильовий злам через трактування акорду як сонору, шквал дисонансів, на тлі якого особливо виразно звучить афектована декламація соліста. Що означає для Вашої авторської концепції фінальний сонет?*

– Для мене це високий підсумок сенсу митця. Дванадцятий сонет називається «Муза». Тут важлива кожна фраза, фактично кожна строфа є ключовим смислом мудрості. Особливо підкреслю думку «Буть Музою десятою більш варт за дев'ять тих». У грецькій міфології є дев'ять артистичних муз. А тут з'являється десята, яка найкраща і більш вартісна за всіх. Хто вона? Поет каже: «Хвала тобі, а біль залиш мені». Він пережив драму, зробив висновки і заспокоївся тому, що не втратив своєї самоцінності митця. І він все ще відчуває біль, адже був часткою існування іншої людини і увічнив її образ. Але – це його твір.

– *Підсумок з ключовим словом «Муза» сприймається як уособлення творчості, народженої з життєвої драми і досвіду?*

– Так і є. Муза веде героя правильним шляхом, через біль і страждання пізнається сенс творчості.

– *І тому, для кого муза – шлях до слави, не дано пізнати вічності, підвестися до неї?*

– У тому, що поет викриває нечесність людини, яку любить, але продовжує її славити, хоча й наголошує, що «світ не знає вірного кохання», я бачу смислові паралелі шевченківського і шекспірівського циклів. Шевченко у своїх поезіях нетерпеливо ставиться до людей, що блукають світом і ні до чого не здатні, нічого не роблять. У пісні Лисенка «Минають дні» герой просить іншої долі, бо хоче діяти. Згадайте, після фрази «Страшно впасти у кайдани, вмирати в неволі, але ще гірше спати, спати і спати на волі і заснути навіки, і сліду не кинуть ніякого...» герой звертається до Бога: «Доле, де ти? Нема ніякої! Коли доброї жаль, Боже, то дай злої!». Але я йду далі цього тексту. Текст Шевченка «За думою дума» - це лист до Гоголя. Поет сам дає назву «Гоголю», яка не афішується. Може дехто зі мною не погодиться, але я вважаю, що Шевченко тут незадоволений Гоголем. Він каже: «Ти смієшся, а я плачу, великий мій друже». Як українець Гоголь писав російською, щоб дістатися гори слави. А Шевченко закликає його «...будем сміятись і плакати», тобто будемо разом. З іншого боку, це, водночас, і реакція на першу пісню, що відкриває концерт. Шевченко викриває історичну легковажність України. А чому ми навчилися з історії? Ті самі блуди. І не тільки в Україні, а й у всьому світі.

– *Прослідковуєте Ви такі ж самі ідеї в Шекспіра?*

– Обов'язково, країна, що шукає долі, і людина, що шукає долі, взаємопов'язані. Те, що відбувається в країні, впливає на внутрішній світ особистості. Шекспір не випадково промовляє про сенс любові як краси.

– *Коротко підсумуємо смисловий розвиток «12 сонетів Шекспіра» і спробуємо визначити квінтесенцію зв'язку обох циклів.*

– Отже, з першого сонету «...якщо умреш, красі прийде кінець», об'єктивно є краса юності, але вона швидкоплинна. Шекспір наголошує: «юність цінна річ», тобто, шануйте цей час, але уважайте, що у коханої людини немає віку. Людина, яку по-справжньому любиш, має на відміну від усіх «більше лагідних прикрас». У цьому сонеті головна ідея - «твое ж не знає вічне літо тліні, не втратиш ти краси своєї теж». Адже Шекспір інспірує ідею, що кохана людина з часом стає кращою і кращою. Це одні з найбільш улюблених сонетів Шекспіра. Всі британці знають його напам'ять. Інша ідея - юність є «довершеність на мить», а поет, як і кожний митець, який «з очей як з ніжних зір вичитує знання про правду і красу», «затримує її для перетворення». Іншими словами, «коли помреш, красі прийде кінець», але поезія і мистецтво зберігає красу навечно: «Як довго люди дишуть, бачать очі, так довго жить тобі цей вірш дасть почин». Шекспір визначає подібно Шевченку призначення любові, поета, творчості як «війни з часом, що нищити гряде» і підсумовує у своїх прекрасних метафорах («з любови знов розписую тебе», «любови око, як маляр», «панно душі») позачасову сутність творчості, високу цінність почуттів любові до людини, любові до рідного краю, які надихають поета і залишаються у мистецтві вічними.

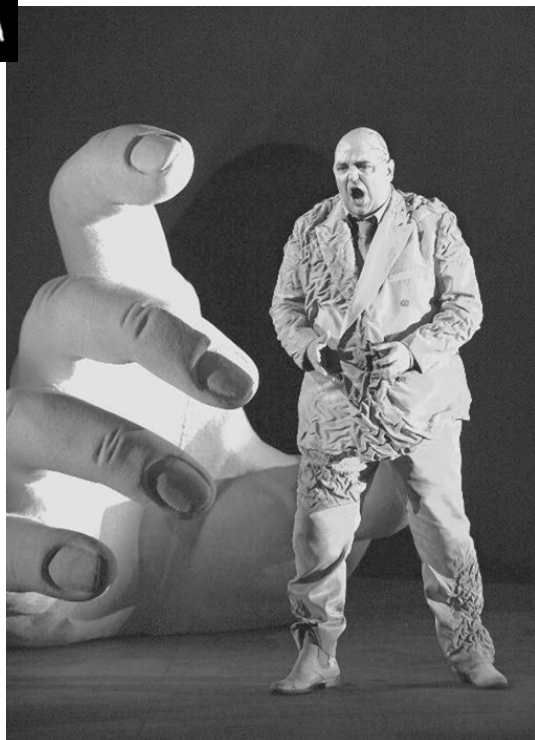
Розмову вела Аделіна Єфіменко

Дж. Верді «Фальстаф»,
Павло Гунька – Фальстаф

Р. Вагнер «Парсіфаль».
Павло Гунька – Клігзор

Д. Лігеті «Великий мрець»,
Павло Гунька – Некроцар

*Фото з приватного архіву
люб'язно надані співаком.*

